

Kommittémotion

Motion till riksdagen 2015/16:148

av Karin Rågsjö m.fl. (V)

Äldreboende

---

1 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn gällande bedömningskriterierna för beviljandet av plats på äldreboende och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Socialstyrelsen i uppdrag att utreda behovet av äldreboenden med personal som talar fler språk än svenska, inklusive teckenspråk, och tillkännager detta för regeringen.

2 Motivering

I Vänsterpartiets Sverige är det en självklarhet att känna en trygghet i tillvaron, att få den omsorg vi behöver när vi blir äldre och att ingen ska behöva oroa sig över att inte få den hjälp och vård hen behöver. Vänsterpartiet vill ha en jämlik och jämställd äldreomsorg med hög kvalitet där de äldre har ett stort inflytande över insatserna och sin vardag och där personalen har bra arbetsvillkor. Äldreomsorgen ska vara skattefinansierad och fördelas efter behov.

En bra äldreomsorg är inte bara en välfärdsfråga, det är också en viktig jämställdhetsfråga. Kvinnor är klart överrepresenterade både bland personalen och bland de anhöriga som tar ett stort ansvar för äldre familjemedlemmar när samhället inte förmår tillgodose de äldres behov. En utbyggd och välfungerande äldreomsorg är en förutsättning för att många kvinnor ska kunna delta på arbetsmarknaden och därigenom ha en egen inkomst. Kvinnor utgör också majoriteten i den äldre befolkningen p.g.a. att de generellt sett lever längre än män. Kvinnor som har levt sina liv ihop med män lever ofta ensamma de sista åren i livet, bl.a. p.g.a. kvinnors längre livslängd och det faktum att kvinnor i Sverige ofta är ett par år yngre än sin partner. Lägg därtill kvinnors lägre

pensioner så blir det tydligt att en god och välutbyggd äldreomsorg är avgörande för kvinnors livskvalitet.

Det finns ett tydligt mönster i utvecklingen av kommunernas äldreomsorg. Kommunerna tillhandahåller allt färre platser. När äldre nekats plats på äldreboenden och hänvisas till hemtjänst kan de med ekonomiska resurser köpa till tjänster, vilket gör hemtjänsten till en klassfråga.

Det blir allt svårare att få en plats på vård- och omsorgsboende. Antalet platser i permanent vård- och omsorgsboende, det som tidigare hette särskilt boende, minskade mellan 2002 och 2011 med 20 000 platser. Fram till och med 2011 minskade andelen personer över 65 år som hade särskilt boende från 7,5 procent till 5,2 procent. Under de senaste tre åren har antalet äldre i särskilt boende minskat med 3 200 samtidigt som fler äldre får omfattande hemtjänstinsatser (Socialstyrelsens ekonomiska analyser och lägesrapport 2013). Istället ser man ett mönster där de gamla hänvisas till att bo kvar i sina ordinarie boenden och få hemtjänst trots att de önskar få flytta in på ett äldreboende.

2.1 Ingen ska nekats plats på äldreboende

Socialstyrelsen skriver i sin rapport "Vård och omsorg om äldre" (2015) att *"möjligheterna för äldre att bo i särskilt boende har begränsats under de senaste fem åren"*. Kartläggningar visar att det blivit allt svårare att beviljas boende på äldreboenden och ett 80-tal kommuner uppger att de har brist på boenden i förhållanden till de äldres behov och ännu fler bedömer det som att det inom fem år kommer råda brist på äldreboenden. Detta medan antalet äldre alltså ökar; andelen personer 80 år och äldre förväntas öka från 5,3 procent till 7,5 procent mellan 2013 och 2030. Socialtjänstlagen anger att äldre ska få leva ett värdigt liv och känna välbefinnande och att kommunerna ska inrätta särskilda boendeformer för service och omsorg för de som behöver (socialtjänstlagen). På grund av bland annat den rådande bristen på boenden i många kommuner är det dessvärre inte ovanligt att äldre nekats platser på äldreboenden trots starka önskemål om att få flytta till ett sådant. Utöver de fördelar som en flytt till ett äldreboende skulle medföra för individen görs också samhällsekonomisk nytta eftersom de äldre som önskat flytta in på äldreboende men nekats står för en högre andel sjukhusbesök än de som beviljas inflyttning.

Vänsterpartiet menar att det inte är rimligt att de äldre inte erbjuds plats på äldreboenden när de uttryckligen vill flytta dit. Oro och otrygghet bedöms inte längre som tillräckliga skäl för att bevilja vård- och omsorgsboende, utan i många fall krävs en demensdiagnos för att få en plats. Det förekommer även att väntetiderna för att få en plats är alltför långa, varmed ett större ansvar lastas över på de anhöriga.

Kommunerna behöver på längre sikt få ökade anslag för att kunna anställa mer personal i äldreomsorgen. Idag går äldreomsorgen i flera kommuner med underskott.

Äldreboendet ska vara öppet och en resurs för de äldre i området. På äldreboendet ska de kunna delta i aktiviteter, låna lokaler och inta måltider. I nuläget är det relativt svårt att beviljas plats på ett äldreboende. Vänsterpartiet menar att det inte bör finnas möjlighet för kommunerna att neka äldre plats på boenden. En översyn bör göras gällande bedömningskriterierna för beviljandet av plats på äldreboende. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

2.2 Flerspråkiga äldreboenden

Äldreomsorgen ska välkomna alla äldre. För att kunna göra det måste man inse att äldre inte är en homogen grupp. Precis som resten av Sveriges befolkning kan äldre ha olika etniska ursprung eller ha ett annat modersmål än svenska. För att möta alla med värdighet behövs kunskap och ibland organisatoriska förändringar. Alla resurser måste tas till vara i arbetet för en god äldreomsorg oavsett språkbakgrund. Vården ska utformas efter den enskildes behov och ett sådant behov är givetvis att kunna kommunicera med sin omgivning och göra sig förstådd. Det är av central vikt att de äldre kan tala med omvårdnadspersonalen och redogöra för sina behov. Om inte detta är fallet tenderar en stor del av ansvaret att hänskjutas till de anhöriga som därmed upplever stor stress av vetskapen att den äldre personen inte kan göra sig förstådd. Det gör i sin tur att anhöriga blir belastade i högre utsträckning än vad som skulle bli fallet om flerspråkighet erbjöds. Det är en icke önskvärd utveckling.

Äldre personer med utländsk bakgrund får generellt sett mindre offentlig vård och omsorg än svenskfödda äldre. Studier tyder på att bristande information om äldreomsorgen, olika synsätt på åldrandet och brist på alternativ med ett gemensamt språk och kulturellt anpassad miljö är orsaker till att de kommunala tjänsterna utnyttjas i lägre grad. Många kommuner brister i att erbjuda en äldreomsorg anpassad till äldre med utländsk bakgrund. I stället förlitar kommunerna sig på framförallt kvinnors obetalda omsorgsarbete eller på anhöriganställningar. Invandrade äldres omsorgsbehov har i större utsträckning än äldre svenskars lösts genom s.k. anhöriganställning eller med anhörigbidrag.

Äldres svårigheter att förstå och tala det svenska språket görs till ett problem som kommunen löser med anhörigvård, betald eller obetald, istället för att anpassa den offentliga omsorgen efter de äldres behov. Det riskerar att leda till en diskriminerande kommunal praxis där yngre kvinnor i familjen förväntas vårda de äldre. Det försvårar också de vårdande kvinnornas egen möjlighet att komma ut på arbetsmarknaden. Äldre som har kommit till Sverige sent i livet kanske inte har hunnit lära sig språket. Andra

förlorar det inlärd språket i takt med åldrandet. För dessa grupper är det mycket viktigt att kunna få omsorg på det egna modersmålet. Omsorg på modersmålet innebär trygghet och ger också möjlighet till bättre vård då brukaren bättre kan uttrycka sina önskemål och behov.

Inom äldreomsorgen vet man att smaker, ljud och dofter är oerhört viktiga för trygghet och välmående. Det kan vara mat som man ätit på sin hemort, det kan vara musik eller specifika dofter. Detta är en viktig del av en god omsorg som lättare kan tillhandahållas även till personer med annan kulturell bakgrund än svensk, om omsorgen ges en kulturkompetent inramning. I nuläget finns det lagstadgad rätt att inom förvaltningsområden få ”hela eller delar av den service och omvårdnad som erbjuds” (lagen [2009:724]) om nationella minoriteter och minoritetsspråk) på minoritetsspråken finska, meänkieli eller samiska. Det är dags att titta på nästa steg. Regeringen bör ge Socialstyrelsen i uppdrag att utreda behovet av äldreboenden med personal som talar fler språk än svenska, inklusive teckenspråk. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Karin Rågsjö (V)

Nooshi Dadgostar (V)

Rossana Dinamarca (V)

Lotta Johnsson Fornarve (V)

Maj Karlsson (V)

Torbjörn Björlund (V)

Mia Sydow Mölleby (V)